

Over de taal van Nijverdal

De taal van Nijverdal: Twents of Sallands?

Het oranje gebied op de streektaalkaart van Nederland uit de Bosatlas is het gebied waar een variant van het Nedersaksisch wordt gesproken die Gelders-Overijssels genoemd wordt. Iets meer naar het oosten begint het gebied van het Twents-Graafschaps; dat is rood, en nog verder naar het oosten ligt een gebied waar de taal nog meer typisch Twentse kenmerken heeft: in het licht oranje gebied spreekt men dus een nog Twentser Twents.

Deze kaart is gebaseerd op de oudere dialectkaart die Jo Daan in 1968 tekende voor de *Atlas van Nederland*.

Nijverdal ligt tegen het rode gebied aan, op de grens. Op andere kaarten, die we hieronder afdrucken, is dat duidelijker te zien.

De taal van Nijverdal wordt door de mensen zelf als Twents beschouwd, terwijl de taal van het aangrenzende Hellendoorn als Sallands wordt opgevat (zie daarvoor bij Hellendoorn).

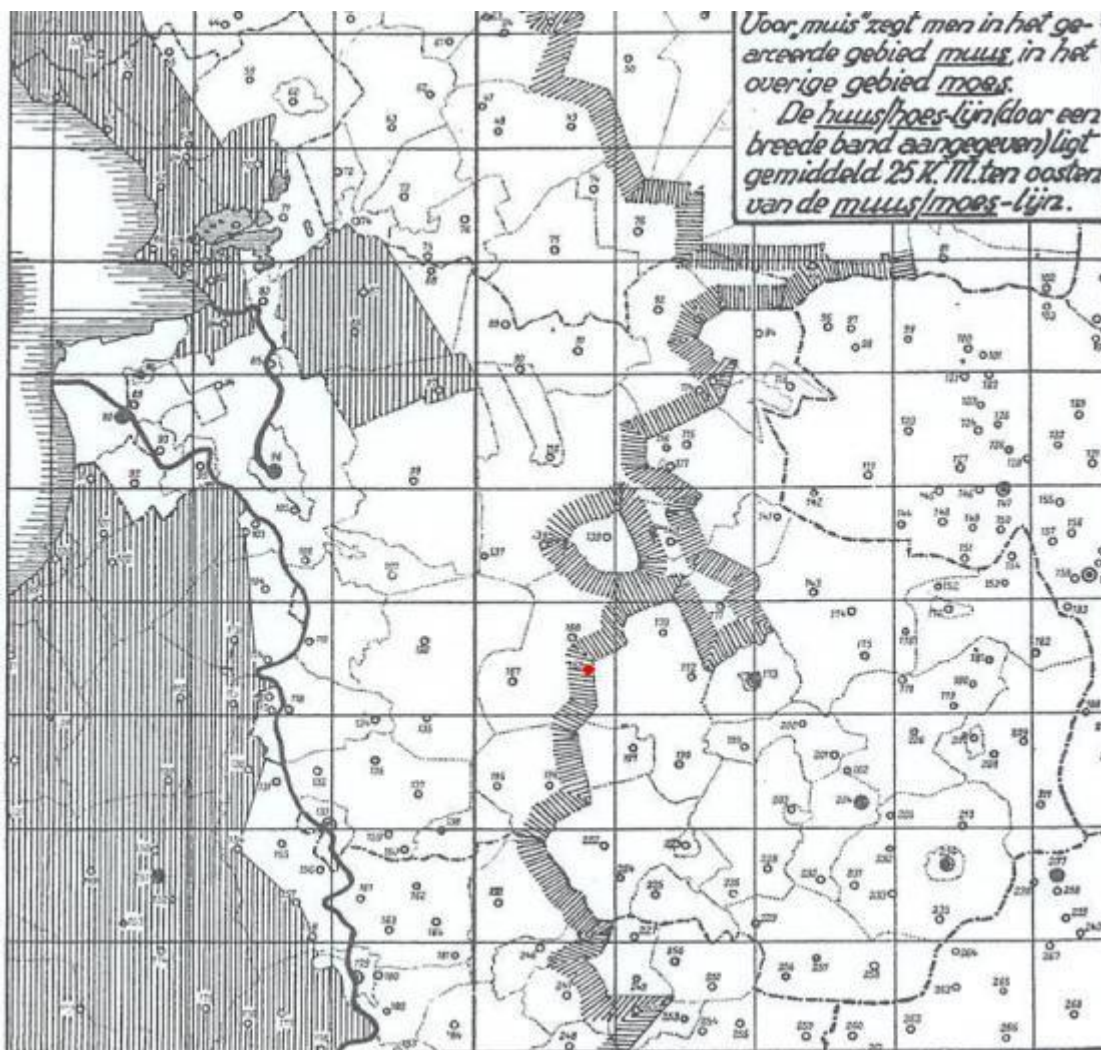

Naar: de streektaalkaart uit De Bosatlas van Nederland. Groningen 2007.

Nijverdal: op de grens tussen Twents en Sallands

Binnen Overijssel kan de grens tussen het oranje en het rode gebied beter worden aangeduid als de grens tussen het Sallands en het Twents. Jo Daan trok deze grens op basis van het verschil tussen *vuur* = Ned. vuur ten westen, en *veur* = Ned. vuur ten oosten. Zij baseerde zich hierbij op de grens die Bezoen in 1948 (in *Taal en volk van Twente*, p. 194 e.v.) heeft getrokken. In Nijverdal wordt *vuur* gezegd volgens de informanten van het *Woordenboek van Overijssel*.

In de buurt van deze grens ligt ook de *huus-hoes*-grens; die loopt ongeveer van noord naar zuid dwars door de provincie (zie de kaart hieronder): *hoes* ten oosten (Twents), *huus* ten westen. De rode stip op de kaart is Nijverdal: precies op de grens! En wat levert het *Woordenboek van Overijssel* op voor Nijverdal? De informantengroep daar gaf *huus* op! Wat dit woord betreft, sluit de taal van Nijverdal dus aan bij het Sallandse gebied.

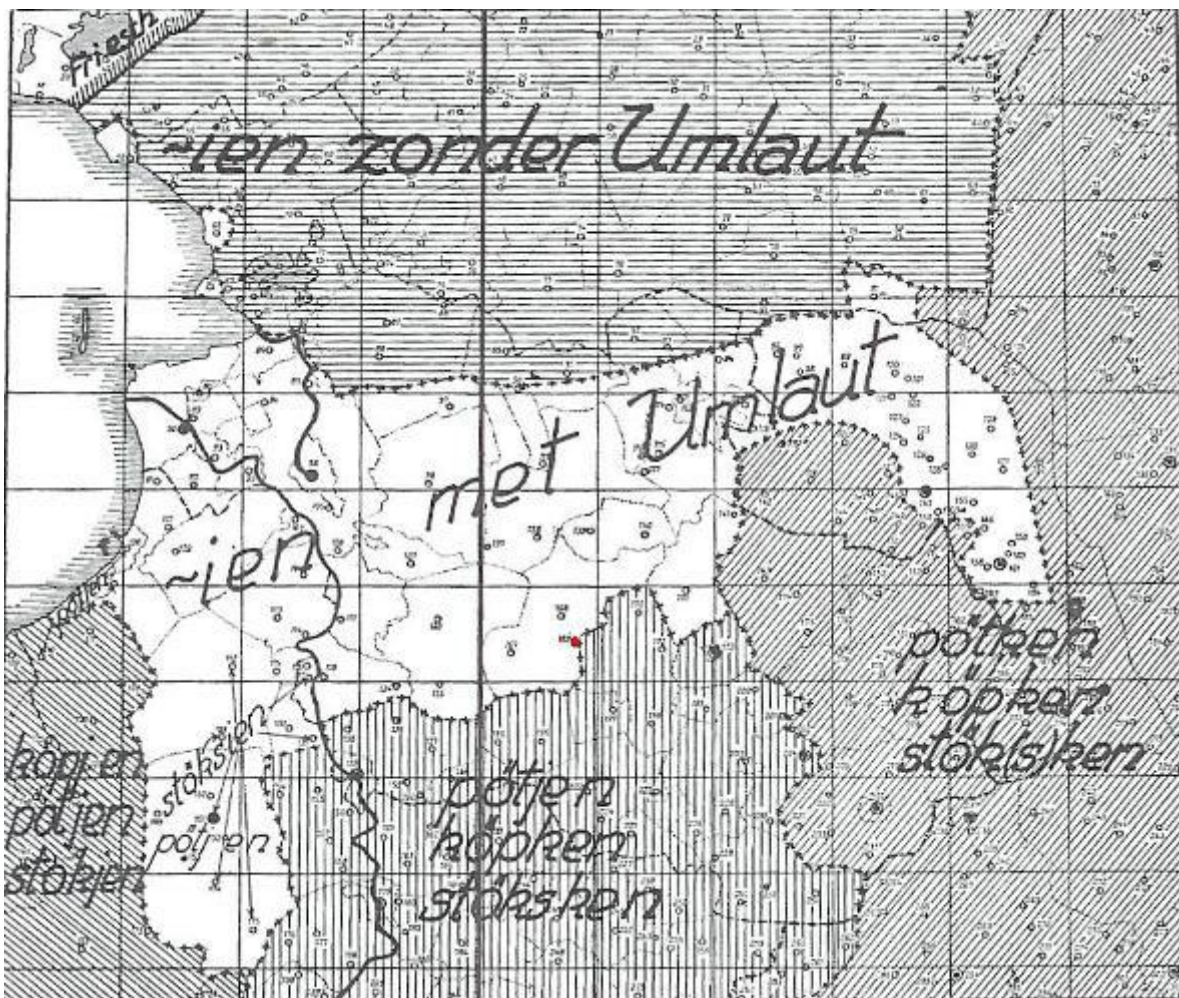
Huus-hoes/ muus-moes-kaart van G.G. Kloeke. Uit: Kloeke, G.G., 'De taal van Overijssel.' In: Engelen van der Veen, G.A.J. van, G.J. ter Kuile en R. Schuiling (red.), Overijssel. Deventer 1931, p. 840.

Laten we nog een andere kaart bekijken: de kaart die G.G. Kloeke in 1926 al tekende van de verkleinwoorduitgangen.

Alweer ligt Nijverdal precies op de grens tussen het Sallandse (witte) gebied waar *köppie(n)* = kopje en *stökkie(n)* = stokje etc. gezegd worden en het Twentse waar je *köpken* = kopje, *stök(s)ken* = stokje hoort.

Maar de Nijverdalse informanten van het Woordenboek van Overijssel noteerden: 'n *köppie koffie*, *duukie* (= doekje) en *beekie* (= beekje). Dus ook nu weer kiest Nijverdal voor de Sallandse variant!

In het wat oostelijker gelegen Wierden horen we veel meer verkleinwoorden op *-ke*: *köpke* (= kopje), *jäske* (= jasje), *stelke* (= steeltje) bijv.

"De verkleinwoorden". Uit: Kloeke, G.G., 'De taal van Overijssel.' In: Engelen van der Veen, G.A.J. van, G.J. ter Kuile en R. Schuiling (red.), Overijssel. Deventer 1931, p. 825.

Het Nijverdals heeft natuurlijk wel woorden die het Twents ook heeft.

Een voorbeeld is *aait* = altijd. Dat komt naar het lijkt niet in Hellendoorn voor. Ook *skier* = mooi lijkt zo'n woord, maar dat komt in Hellendoorn ook voor (niet met *sk-* maar met *sch-*: *schier*).

Uit de woordenschat van het Nijverdals

Wat denkt u dat de volgende woorden en zinnestjes betekenen:
(de oplossing vindt u aan het eind, na *Verder lezen/studeren*)

1. *Hie löp spaans.*
2. *Zie zut der aait skier uut.*
3. *Skearnslieperskoffie.*
4. *Die appels hebt boekziekte.*
5. *Hie hef 't goed an de latte.*

Verder lezen/studeren

Specifiek over de taal van Nijverdalen is niet veel geschreven. Het Nijverdals komt uiteraard aan de orde in het Woordenboek van Overijssel, en in de meer algemene boeken en artikelen betreffende het Oost-Nederlands, bijv. in "Oost-Overijssel" in het *Handboek Nedersaksische Taal- en letterkunde* (Assen, 2008) (p. 240-255). Dit artikel is van de hand van Jan Nijen Twilhaar.

Voor een breder publiek schreef deze auteur: *Taal in stad en land. Sallands, Twents en Achterhoeks*. Den Haag 2003.

Reggesproake is het verenigingsblad van de Historische Kring Hellendoorn-Nijverdalen. De vereniging heeft verschillende werkgroepen. De Werkgroep Dialect bestaat uit: Annie Dommerholt, Jan Lohuis, Gerrit Tjihof en Johan Alferink. Een uitgave van de werkgroep is: *Arfgoed : uuttdrukking'n, sprekwoarn en sprekwiezen in de sproake van de Gemeente Helder* (2001, 145 p.).

Zie ook wat er over het Hellendoorns is geschreven; een overzicht vindt u op deze website bij Hellendoorn (Helder).

Oplossingen:

1. Hij loopt met de voeten naar buiten, ook wel gezegd: hie löp net 'n pinkwin.
2. Zij ziet er altijd mooi uit.
3. Slappe koffie.
4. Die appels zijn buikziek.
5. Hij heeft te diep in het glaasje gekeken.